

Anna Piotrowicz-Krenc
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ORCID 0000-0002-1969-3877

Małgorzata Witaszek-Samborska
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ORCID 0000-0002-8501-561X

Praca pozamedyczna czasu pandemii COVID-19 w świetle koronapolszczyzny

Niniejszy artykuł stanowi kontynuację naszych wcześniejszych rozważań na temat słownictwa związanego z pracą zawodową w okresie pandemii koronawirusa SARS-CoV-2. Pierwszy tekst zatytułowany *Wizerunek pracy służby zdrowia czasu pandemii w świetle koronapolszczyzny* złożyliśmy do druku w tomie 10. serii *Miasto – przestrzeń zróżnicowana językowo, kulturowo i społecznie* pod redakcją Małgorzaty Świąteczkiej i Moniki Peplińskiej wydawanej w Bydgoszczy (Piotrowicz-Krenc, Witaszek-Samborska 2025). Leksyka powstająca w czasie pandemii w latach 2020–2023 (zwana przez nas *koronapolszczyzną*) dotycząca pracy z oczywistych względów wiązała się głównie z opieką medyczną, ale i znacznie poza nią wykraczała. Wspomniany artykuł zakończyliśmy następująco:

Omówiona leksyka nie wyczerpuje, jak zaznaczyliśmy na wstępie, tematu neologizmów związanych z pracą zawodową w okresie pandemii. Wymieńmy zatem te podpoła, którym poświęcimy kolejny, uzupełniający tekst. Są to: działania władzy, nauka i oświata, biznes i handel, a także twórczość artystyczna (Piotrowicz-Krenc, Witaszek-Samborska 2025: 110).

Przyjrzyjmy się zatem tym wymienionym sferom życia zawodowego, które znalazły odzwierciedlenie na płaszczyźnie językowej w procesie covidowej neologizacji. Metodologię strukturalistyczną łączymy tu z perspektywą pragmatyczno-kulturową.

Zacznijmy od wyrazów i połączeń wyrazowych o najszerszym zakresie semantycznym, a więc o znaczeniu ogólnym. Są to jednostkowe oraz kolektywne określenia osób, a także dłuższych przerw w pracy. Nazwy osób to: złożenie z inicjalnym komponentem *korona*¹ – *koronapracownik*², pseudoanglicyzm *koronaworkers*, zapożyczenie właściwe *koroniali* (ang. *coronials*; not. OJ UW/OJ UWn) ‘pokolenie osób dorastających w czasie pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 i/lub wkraczających w tym czasie na rynek pracy’ (def. wł.) oraz półkalki strukturalno-semantyczne z języka angielskiego: *koronapokolenie* (ang. *corona generation*; not. OJ UW/OJ UWn), *pokolenie COVID-19* (ang. *COVID-19 generation*), *pokolenie covidu* (ang. *covid generation*) i *pokolenie lockdown* (ang. *lockdown generation*; not. OJ UW/OJ UWn)³. Ilustrujemy je wybranymi przykładami tekstów internetowych⁴:

KORONAPRACOWNICY [t] Wiktoria nie jest jedyną i ostatnią, którą koronawirus pozbawił pracy. O tym, że takich osób jest więcej, świadczy ruch na Facebooku (<https://www.pressreader.com>).

Okazuje się, że potrzeba jest motorem działań i w nowej rzeczywistości powoli pojawiają się nowe aktywności. Na Facebooku powstała grupa „**Koronaworkers** – oferty pracy w czasie kwarantanny” założona przez Paulinę Dmitruk, właścicielkę agencji kreatywnej Art&More (<https://ouichef.pl>).

¹ Pierwsza na temat takich złożzeń pisała Agnieszka Cierpich-Kozieł (2020).

² Przy jednostkach leksykalnych przejrzystych strukturalnie i semantycznie nie podajemy definicji.

³ Przy ustalaniu angielskiej proveniencji jednostek leksykalnych korzystaliśmy z następujących źródeł: korpusu *The Coronavirus Corpus* i słowników: *Macmillan English Dictionary*, *Merriam-Webster: America's Most Trusted Dictionary*, *Oxford Dictionary of English*, *Urban Dictionary*. Informację o obcym pochodzeniu traktujemy tylko jako sygnał obecności ekwiwalentu owej jednostki w angielszczyźnie, a nie jako stuprocentową pewność zapożyczenia. Jednostki te mogły bowiem pojawiać się w wielu językach równolegle. Pseudoanglicyzmami nazywamy tu – za Alicją Witalisz – „[l]eksemy zbudowane z morfemów genetycznie angielskich, lecz w angielszczyźnie niewystępujące bądź występujące w innych funkcjach lub/i znaczeniach [...]” (Witalisz 2016: 155). Szerzej na temat zapożyczeń angielskich w koronapolszczyźnie zob. Piotrowicz-Krenc, Witaszek-Samborska 2024b.

⁴ Materiał językowy pochodzi z bazy danych (różnych gatunkowo tekstów internetowych) zgromadzonej przez nas do monografii: Piotrowicz-Krenc, Witaszek-Samborska 2024a. Zachowujemy oryginalny kształt językowy cytatów, a wszystkie pogrubienia w nich pochodzą od nas.

Koronialsi, jak epidemia zmieniła młodych Polaków [t] Bez dotyku, bez kontaktu, w izolacji. Bez ustnych matur, bez możliwości poprawek na studiach, bez planów na wakacje, bez szans na pracę. Tak żyją młodzi Polacy (<https://premium.wprost.pl>).

Stracone „**koronapokolenie**”? To młodzi najczęściej tracą pracę, skutki kryzysu mogą odczuwać przez lata [t] (<https://oko.press>).

Carrefour zapowiada zatrudnienie tysięcy młodych z „**pokolenia Covid-19**” [t] Zatrudnimy 15 tys. młodych ludzi w 2021 roku, a połowa z nich będzie pochodzić z tzw. trudnych dzielnic, to „**pokolenie Covid-19**” – poinformował we wtorek dyrektor generalny grupy Carrefour Alexandre Bompard (<https://www.bankier.pl>).

Dla całego pokolenia młodych ludzi, których socjologowie i historycy nazwą być może **pokoleniem covidu**, Ameryka ostatecznie przestanie istnieć jako istotny, pozytywny punkt odniesienia (<https://teologiapolityczna.pl>).

Pokolenie lockdown stoi przed wyzwaniem. Pierwsze kroki na rynku pracy nie będą łatwe [t] (<https://zielonalinia.gov.pl>).

Określenia czasu wolnego od pracy, czyli okresów wypoczynku bądź wymuszonych przez pandemię dni wolnych, tworzą następujący zbiór: *koronaferie 1, koronaurlop 1 i koronawakacje 1* ‘ferie, urlop, wakacje spędzane w czasie pandemii koronawirusa SARS-CoV-2, czyli w sytuacji obostrzeń i podwyższonych wymogów higieniczno-sanitarnych’, np.:

Koronaferie w całej Polsce to odpowiedź na kwarantannę wprowadzoną na czas epidemii koronawirusa w Polsce (<https://radomsko.naszemiasto.pl>).

Mam sporo obaw. I nie wynikają one wcale z obostrzeń czy rozmaitych ograniczeń administracyjnych, które już obowiązują, albo które zostaną nałożone w kolejnych tygodniach. Obawiam się raczej o to, jak długo jeszcze wytrzymamy zamknięci w domach, kiedy skończy się to poczucie, że mamy **koronaferie** czy **koronaurlop** (<https://www.tygodnikpowszechny.pl>).

Apel śląskiej lekarki. „Moje poświęcenie nie ma sensu, to nie są **koronawakacje!**” (<https://katowice.naszemiasto.pl>).

oraz *koronaferie 2* (not. WSJP PAN, OJUW/OJUWn), *koronaurlop 2*, *koronawakacje 2* i *koronawolne* ‘nagła przerwa w lekcjach, studiach lub pracy bądź

nauka i praca zdalne spowodowane pandemią koronawirusa SARS-CoV-2', jak w przykładach:

Jedni od świtu do nocy oglądają bajki i grają na telefonach, a inni marzą już o powrocie do szkoły żeby... móc przestać się uczyć – sprawdziliśmy, jak wygląda dzień uczniów w trakcie **tw. koronaferii** (<https://www.dziennikwschodni.pl>).

I tak po kilkunastu miesiącach trafiłem na **koronaurlop** na Kaszuby. I w wielu miejscach byłem aż przerażony jakością obsługi restauracyjnej. Jedno miejsce szczególnie zwróciło moją uwagę całkowicie pomijając w swojej pracy aspekty teorii ograniczeń (<https://radekmaziarka.pl>).

Z blisko setki moich uczniów zgubiła się piątka, może szóstka, która się ostatecznie odnalazła. Polegało to wyłącznie na chwilowym lenistwie, przyzwoleniu w domu czy podejściu typu: mamy **koronawakacje** (<https://kobieta.onet.pl>).

A swoją drogą musiałem się zetknąć z obijajacą (tak, obijajaca – bo garstka faktycznie heroicznie walczy z wirusem a cała reszta ma **koronawolne** lub koronaluz) sie służba zdrowia w czasie tego cyrku (<https://www.grupy.ego-spodarka.pl>).

W grupie słownictwa o znaczeniu ogólnym mieści się również uniwersalizm *zdalka* 'zdalna praca lub nauka polegająca na pracy przy komputerze w domu w godzinach, w których w standardowych warunkach przebywałoby się w pracy lub szkole' (<https://sjp.pwn.pl>; not. OJUW/OJUWn):

Ma ktos z was podobnie? Zmeczenie pelna **zdalka**? Jeszcze u mnie doszedl fakt, ze mam nowy zespol, na oczy sie nie widzielismy i tak dziwnie sie pracuje... (<https://www.wykop.pl>).

Przejdźmy teraz do leksyki dotyczącej pracy w poszczególnych sferach życia. Najliczniejszą grupę neologizmów stanowią określenia działań władzy państwowej związanych z wprowadzaniem pandemicznych obostrzeń⁵, a szerzej – z polityką tego okresu, w którym, przypomnijmy, przypadały wybory prezydenta RP. Wśród zgromadzonych przez nas jednostek znalazły się nazwy czynności, aktów prawnych jako ich wytworów oraz osób te czynności

⁵ Zaznaczmy, że pomijamy w tym miejscu wyrazy i połączenia wyrazowe nazywające same te obostrzenia (nakaz noszenia maseczek, zakaz zgromadzeń itp.), typu: *koronaprocedury, koronarestrykcje, lockdown (całkowity, częściowy, twardy, miękki itp.)*, *ograniczenia epidemiczne, pandemiczne itp.*, *przepisy antykoronawirusowe, restrykcje epidemiologiczne, pandemiczne itp., zakazy pandemiczne itp.*

wykonujących. Do nazw czynności zaliczyć można złożenia z członami korona-: *koronakampania*, *koronaposiedzenie*, *koronasesja*, jak w cytatach:

Ważą się losy Kidawy-Błońskiej. „**Koronakampania** zabiła tę kandydaturę” [t] (<https://www.tokfm.pl>).

Nie wiem jak bez tego bym przetrwała to **koronaposiedzenie**. A tak – jest całkiem spoko. Dużo rzeczy doceniam, wiele z tego wyciągam i wykorzystuję (F).

Pierwsza w historii zdalna **koronasesja** [t] Pierwsze uchwały podjęte zdalnie już za nami. Dotąd nie było w historii miasta takiej sesji rady miejskiej Legnicy. Po raz pierwszy odbywa się ona on-line. Za sprawą koronawirusa [...] (<https://legnica.fm>).

zapożyczenia: *koronapolityka* (ang. *corona politics*) i *covidopolityka* (ang. *covid policy*):

Koronapolityka. W czasach epidemii trudno cokolwiek przewidzieć [t] (<https://forsal.pl>).

I między innymi dlatego mamy tak wysoką umieralność, póki rodzina może czuć nad chorym to nakarmi i napoi, **covidopolityka** odebrała nam tę możliwość, teraz lepiej unikać leczenia szpitalnego, mamy umieralność, bo się nie szczepimy, bo za dużo (<https://dyskusje24.pl>).

oraz kolokacje *zarządzać epidemią*, *zarządzać pandemią*, *zarządzanie epidemią*, *zarządzanie pandemią*:

Kluczowe jest przygotowanie służby zdrowia na nawroty tej choroby. Musimy nauczyć się **zarządzać epidemią** i nad nią panować (<https://audycje.tokfm.pl>).

Rząd Mateusza Morawieckiego i prezydent Andrzej Duda **zarządzają pandemią** i robią wszystko, na co ich stać, a nawet więcej w imię odpowiedzialności (<https://wpolityce.pl>).

Wyłącznie powiatowym sposobem **zarządzania epidemią** nie wygramy z koronawirusem [t] Wprowadzenie tzw. czerwonych i żółtych stref obostrzeń związanych z koronawirusem jest dobrym, ale spóźnionym rozwiązaniem. To minimum tego, co powinien zrobić rząd (www.rynekzdrowia.pl).

Samorządowcom odebrano możliwość **zarządzania pandemią** w ich miastach. Oni są pozbawieni uczestnictwa w odgórnych decyzjach rządu o wprowadzaniu

restrykcji. Odebrano im możliwość współpracy z sanepidem. (<https://wiadomosci.wp.pl>).

Potoczne, nieurzędowe nazwy wytworów działań rządu w trakcie pandemii to określenia różnych ustaw. Są wśród nich wyrazy i połączenia wyrazowe neutralne pod względem emocjonalnym i wartościującym, takie jak: uniwerbizm *covidówka* (not. WSJP PAN *pot.*), złożenie *koronaustawa*, za-pożyczenie *ustawa covidowa* (ang. *covid act*; not. WSJP PAN) i rodzime zestawienia *ustawa antycovidowa* (not. WSJP PAN), *specustawa covidowa*, *specustawa covidowska*. Obrazują to ekscerpty:

23 czerwca 2020 r. w oparciu o Tarczę 4.0, do polskiego porządku prawnego wprowadzono nowy typ postępowania – uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne. Postępowanie wprowadzono z myślą o ułatwieniu i przyspieszeniu postępowania restrukturyzacyjnego w okresie epidemii COVID-19 i spowolnienia gospodarczego. Niewątpliwie **tzw. „covidówka”** zrewolucjonizowała sferę restrukturyzacji i bezprecedensowo zawojowała rynek doby pandemii (<https://saxumlegal.com>).

Koronaustawa uchwalona. To praktyczne wprowadzenie stanu wyjątkowego? Oto najważniejsze regulacje [t] (<https://nczas.com>).

– **Ustawa covidowa** jest zmieniana 42 razy [...]. Tak nie możemy pracować. Proszę, by rząd się zastanowił i przyjął jakąś sensowną ustawę, a nie co dwa tygodnie przychodził do Sejmu z nowymi rozwiązaniami, z ustawą, która ma sto stron i dawał nam 24 godziny na zapoznanie się [...] (<https://www.money.pl>).

Sprawa abonamentu radiowo-telewizyjnego trafiła do projektu **ustawy antycovidowej**, którą w środę zajmie się Sejm (<https://spidersweb.pl>).

W przyjętej 28 marca br. przez Sejm nowelizacji **specustawy covidowej** szereg zmian dotyczy stosowania przepisów ustawy o finansach publicznych (<https://wartowiedziec.pl>).

ZPP [Związek Powiatów Polskich – A.P.K., M.W.S.] wnosi uwagi do kolejnej „**specustawy covidowskiej**” (<https://www.zpp.pl>).

Rodzime są też neosemantyzm *tarcza* w zn. ‘ustawa dotycząca czasu pandemii COVID-19’ (def. własna) i liczne z nim połączenia wyrazowe: *tarcza covidowa*, *tarcza covidowska*, *tarcza antycovidowa*, *tarcza antycovidowska*, *tarcza*

antykoronawirusowa, tarcza antykryzysowa, tarcza branżowa, tarcza finansowa, tarcza kapitałowa⁶, np.:

Tarcza przewiduje kilka form wsparcia, w tym ponowne postojowe, dotacje w wysokości 5 tys. zł na pokrycie bieżących kosztów działalności i zwolnienie z opłacania składek (<https://businessinsider.com.pl>).

Tarcze covidowe, dzięki którym uratowano wiele miejsc pracy, spowodowały co najwyżej 3–4 proc. inflacji, reszta to „putinflacja” – ocenił w niedzielę prezes PiS Jarosław Kaczyński na spotkaniu w Grudziądzu (<https://www.bankier.pl>).

Kolejna **tarcza COVID-owska**, już szóstą uchwaliliśmy, nie obejmuje jednoosobowej działalności gospodarczej. Szanowni państwo, takich przedsiębiorców jest w różnych branżach bardzo dużo. Oni nie otrzymują żadnej pomocy (<http://sejm.gov.pl>).

Tarcza antycovidowa dla branży turystycznej wchodzi w życie (<https://filarybiznesu.pl>).

Po pierwsze musimy sprawdzić, jak działa to w tę stronę, po drugie są dokumenty wymagające osobistego podpisu. Ale wiemy już, że w związku z „**tarczą antycovidowską**” są przygotowywane przepisy regulujące tę kwestię (<https://www.eska.pl>).

Nasz pakiet rekomendacji to taka **tarcza antykoronawirusowa** dla beneficjentów i odpowiedź na postulaty środowisk przedsiębiorców (<https://www.gov.pl>).

Z rozwiązań **tarczy antykryzysowej** nie skorzystają przedsiębiorcy, którzy nie prowadzili działalności gospodarczej w 2019 r. (<https://www.pit.pl>).

Tarcza branżowa ma objąć pomocą ok. 270 tys. firm, a wartość wsparcia to ok. 4,5 mld zł miesięcznie (<https://www.bankier.pl>).

– Sięgamy ponownie po „bazookę finansową” w postaci **tarczy finansowej**, która zgodnie z planem startuje od piątku, 15 stycznia – mówi w rozmowie z Business Insider Polska Paweł Borys, szef Polskiego Funduszu Rozwoju (<https://businessinsider.com.pl>).

⁶ Pomijamy nazwy wymienionych tarcz z numerami (1.0, 2.0 itd.) oraz nazwy własne typu *Tarcza Finansowa Polskiego Funduszu Rozwoju*.

Komisja Europejska wydała pozytywną decyzję w sprawie programu pomocowego przewidującego udzielanie przedsiębiorcom pomocy publicznej w formie inwestycji kapitałowych, czyli **tzw. tarczy kapitałowej** (<https://www.rp.pl>).

Z kolei nacechowane emocjonalnie i ujemnie wartościujące były wówczas połączenia wyrazowe: *ustawa o bezkarności urzędniczej*, *ustawa o bezkarności urzędników* i skrótowe *ustawa o bezkarności*, *bezkarność plus* – ironiczne określenia projektu ustawy abolicyjnej dla urzędników działających w warunkach pandemii⁷. Oto cytaty:

Według źródeł Onetu kwestia **tzw. ustawy o bezkarności urzędniczej** nie była przedmiotem negocjacji koalicyjnych. Inne ustalenia podała PAP (<https://wiadomosci.onet.pl>).

PiS wycofał z Sejmu **ustawę o bezkarności urzędników**, ale posłowie tej partii nie rezygnują. Zaskarżyli do Trybunału Konstytucyjnego niektóre przepisy Kodeksu karnego (<https://www.fakt.pl>).

Wiele kontrowersji budzi też projekt **tak zwanej ustawy o bezkarności**, jak mówił mi ostatnio poseł Paweł Poncyljusz, ustawy nie mającej precedensu w demokratycznych krajach (<https://polskatimes.pl>).

Ustawa covidowa w Sejmie. Opozycja nazwała projekt „**Bezkarność Plus**” [t] (www.bankier.pl).

Jedynie neofrazeologizm *ustawa o dobrym samarytaninie* był w owym czasie zabarwiony pozytywnie, a jego dowartościowujące medyków znaczenie wyjaśnia cytat:

Ustawa o „dobrym Samarytaninie” już w drodze – zapowiedział minister zdrowia Adam Niedzielski. Przewiduje ona nie tylko zniesienie odpowiedzialności karnej dla medyków, którzy walczą z COVID-19. Będą też w niej przewidziane 100 proc. dodatki do pensji dla całego personelu medycznego, walczącego z epidemią (<https://cowzdrowiu.pl>).

⁷ W p. 1) art. 1. projektu *Ustawy z dnia... o zmianie ustawy [sic!] o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych* czytamy: „1) po art. 10c dodaje się art. 10d w brzmieniu: «Art. 10d. „Nie popełnia przestępstwa, kto w celu przeciwdziałania COVID-19 narusza obowiązki służbowe lub obowiązujące przepisy, jeżeli działa w interesie społecznym i bez naruszenia tych obowiązków lub przepisów podjęte działanie nie byłoby możliwe lub byłoby istotnie utrudnione”»” (<https://orka.sejm.gov.pl>).

Opis leksyki związanej z pracą w obszarze polityki kończą dwa złożenia odnoszące się do osób ją reprezentujących – *koronapolityk* i *covidopolityk*:

Na mój głos w wyborach nie mogą liczyć totalitarni **koronapolitycy**, nawet po ogłoszeniu zakończenia tej sztucznej epidemii (F).

Tak covidolekarze, jak i **covidopolitycy**, widzą, pomimo śmierci Rodaków, tylko szmal i zapewne obietnice faktycznie rządzących Covidopandemią, że jako nieliczni przeżyją i wezmą, albo kupią za bezcen, to co pozostawia uśmierceni (<https://marucha.wordpress.com>).

Podobnie liczny jest zbiór leksyki dotyczącej pracy w sektorze biznesowym, w tym w handlu. Ogólne określenia biznesu w czasie pandemii to: zapożyczenie *covidbiznes* (ang. *covid business*), złożenia *koronabiznes*, *koronamarketing* oraz nazwy spółek – zestawienie *spółka covidowa* i uniwerbizmy od niej utworzone *covidowiec*, *covidówka*. Przytoczmy poświadczenia:

COVID-BIZNES. Ile zarobili na szczepionkach? [t] Firma Pfizer stała się liderem w sprzedaży szczepionek. Sprawny marketing i presja na przymusowe szczepienia, przyniosły firmie miliardy! (<https://wykop.pl>).

Koronabiznes: pustki po pandemicznej przeszłości. Te lokale tętniły kiedyś życiem. Teraz czekają na nowych właścicieli [t] (<https://lublin.naszemiasto.pl>).

Koronamarketing, czyli jak marki radzą sobie w czasach zarazy [t] (<https://nowymarketing.pl>).

Pomimo wyraźnie niższych obrotów piątkowa sesja na warszawskim parkiecie dostarczyła sporej dawki emocji. Na szerokim rynku dominowały spadki. Szaloną woltę zaliczyły notowania **spółek „covidowych”**, a kurs akcji CD Projektu ustanowił nowy rekord (<https://www.bankier.pl>).

Później jednak inwestorzy przystąpili do zakupu przecenionych „**covidowców**”. Akcje Biomedu popołudniem drożały nawet o 8 proc., by zakończyć piątkową sesję wzrostem 6,6 proc. pod kreską (<https://www.bankier.pl>).

Kolejna **covidówka** upada na naszych oczach, Gejotrans już z nami nie ma (<https://www.wykop.pl>).

Na powstanie kolejnej grupy neologizmów miał wpływ wprowadzony w czasie pandemii długotrwały lockdown. Stanowił on zagrożenie dla płynności finansowej wielu przedsiębiorstw, w tym także firm prowadzących działalność usługową. Wywoływał również niezadowolenie znacznej części usługobiorców. Spowodowało to, że mimo zakazu prowadzona była działalność

usługowa. O skali tego zjawiska świadczy duża liczba nowych połączeń wyrazowych z ustabilizowanym już w polszczyźnie neosemantyzmem *podziemie* w zn. 'zorganizowana grupa prowadząca działalność przestępczą' (WSJP PAN) – por. *podziemie aborcyjne, alkoholowe, ginekologiczne czy narkotykowe*. Wymieńmy najpierw kolokacje o znaczeniu ogólnym i szerokim zakresie:

podziemie usługowe

Kolczyki, makijaże, tatuaże. **Usługowe podziemie** kwitnie [t] Nie znajdziesz ich w internecie. Nie mają sztyldu, salonu i określonych godzin pracy, ale i tak nie brakuje im klientów. Żeby się do nich dostać, trzeba mieć znajomości, numer telefonu, wiedzieć gdzie zapukać. **Usługowe podziemie** kwitnie. Na lewo jest taniej, często szybciej i z dreszczykiem. (<https://natemat.pl>)⁸.

podziemie covidowe

Wynajmuję schowek na narty, stolik do pracy i zapisuję się na warsztaty barmańskie. Czyli wyjeżdżam z rodziną w góry, zamawiam miejsce w restauracji i drinka. Zeszliśmy do **covidowego podziemia** (<https://www.newsweek.pl>).

podziemie pandemiczne

Pandemiczne podziemie: lokale, siłownie i kluby działają [t] (<https://uwaga.tvn.pl>).

Precyzyjniejsze semantycznie połączenia odnosiły się do działalności usługowej w konkretnych branżach. Przytaczane poniżej fragmenty tekstów zawierają informacje o organizacji poszczególnych podziemi i sposobach kamuflowania ich działalności:

podziemie fryzjerskie

W Polsce rośnie **fryzjerskie podziemie**. Dojadą, upiększą, zakazy i wirusy im niestraszne (<https://finanse.wp.pl>).

podziemie kosmetyczne

Podziemie kosmetyczne kwitnie. Klientki zapraszają na „kawę” [t] Klientki i kosmetyczki zrzeszają się w mediach społecznościowych. Umawiają się na „kawę” lub „obiad”, w rzeczywistości to kosmetyczna szara strefa (<https://www.money.pl>).

podziemie fryzjersko-kosmetyczne

Podziemie fryzjersko-kosmetyczne w Toruniu? „Albo zdechnę z głodu, albo będę pracować” (<https://ddtorun.pl>).

⁸ Jak widać, połączenia te mogą mieć zmienny szyk.

podziemie gastronomiczne

Zaklejone okna, warsztaty z „konsumpcją”. Politycy ujawniają, jak działa **podziemie gastronomiczne** [t] (<https://www.wprost.pl>).

podziemie restauracyjne

Znam też miejsce w samym Poznaniu, gdzie można zamówienie na wynos zjeść w drugiej sali, której nie widać z ulicy. Czy można to już nazwać **podziemem restauracyjnym**? (<https://poznan.naszemiasto.pl>).

podziemie barowe

Podziemie barowe w lockdownie. Jak trafiłem do piwnej akademii [t] (<https://www.money.pl>).

podziemie hotelarskie

Zamknięcie hoteli od Nowego Roku albo centralny rejestr pobyków służbowych w ośrodkach wypoczynkowych, to – jak informuje w czwartek „Gazeta Wyborcza” – pomysły rządu na ukrócenie **hotelarskiego podziemia** (<https://www.farmer.pl>).

podziemie noclegowe

Jeśli ktoś normalnie podchodzi do sprawy, tak jak my, udostępnia mimo ostrzeżeń – przekazała nam właścicielka obiektów pod Tatrami, dając do zrozumienia, że **tzw. podziemie noclegowe** funkcjonuje podobnie, jak miało to miejsce w sylwestra i na początku stycznia (<https://podroze.onet.pl>).

podziemie dyskotekowe

Organizowanie masowych imprez w szczycie trzeciej fali pandemii to skrajna nieodpowiedzialność – tak lekarze wirusolodzy komentują ujawnione w „Raporcie” warszawskie **podziemie dyskotekowe** (<https://www.polsatnews.pl>).

podziemie sylwestrowe

Teraz szykuje się **podziemie sylwestrowe**. W Internecie można natknąć się na wiele ofert, które zachęcają do „nietypowego” spędzenia nocy z 31 grudnia na 1 stycznia (<https://nczas.com>).

podziemie komunijne

Komunijne podziemie kwitnie. Kończą się wolne terminy (<https://biznes.radiozet.pl>).

podziemie weselne

Niektórzy decydują się na nielegalne śluby i korzystają z usług **weselnego podziemia**. Jest to jednak mniejszość (<https://nczas.com>).

Jedyną nazwą osobową w obrębie neologizmów związanych z handlem i działalnością usługową jest pejoratywnie nacechowane złożenie *korona-oszust* – określenie specyficznego typu pracownika:

MOPS przestrzega przed **koronaoszustami**. Nie daj się oszukać [t] Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Elblągu po raz kolejny ostrzega przed oszustami. Apel kierowany jest przede wszystkim do seniorów, którzy mogą stać ofiarami przestępców podszywających się także pod pracowników socjalnych. W związku z epidemią pojawili się też oszuści proponujący dezynfekcję lokali mieszkalnych lub zakup leków na zwalczanie koronawirusa (<https://radioolsztyn.pl>).

Znacznie skromniej wypada w tym opisie słownictwo dotyczące działalności artystycznej w czasie pandemii SARS-CoV-2. Literatury dotyczą złożenia z członem *korona-*: *koronaliteratura*, *koronaksiążka* i *koronapisanie* oraz zapożyczenia *koronabajka* (ang. *corona story*) i *koronadziennik* (ang. *corona diary*):

Pierwsza **koronaliteratura** zaliczona [t] (T).

Miałam ogromną przyjemność i zaszczyt stworzyć rysunki do tego właśnie poradnika na temat koronawirusa 😊 Zajrzyjcie sami! Link do strony, gdzie można pobrać za darmo **koronaksiążkę** poniżej 😊 miłego czytania! (<https://zanetamigo.home.blog>).

Koronapisanie coraz popularniejsze! Już nie tylko Chmielarz, ale też Kalinowski, Ćwiek, Orbitowski i Twardoch piszą powieści online w czasie pandemii [t] (<https://booklips.pl>).

Co by się stało, gdyby koronawirus pojawił się w lesie królowny Śnieżki albo na podwórku Brzydkiego Kaczątka. Takie pytanie zadała sobie Izabella Czarnecka, która tworzy **koronabajki** (<https://www.rmfm24.pl>).

Korona-dziennik Stefana Chwina. „Koronawirus minie, a my tu będziemy żyć” [t] (<https://www.newsweek.pl>).

Z muzyką związane są: złożenie *koronakoncert*, zapożyczenie *korona-song* (ang. *corona song*) i pseudoanglicyzm *balcony session*, a z filmem jedynie *koronafilm*⁹:

Muzycy w Polsce i na świecie z kreatywnością godną podziwu podeszli do nowej, pandemicznej rzeczywistości; w 2020 r. dostaliśmy znacznie więcej

⁹ Pomijamy nazwy własne – ideonimy: *Noc Balkonów*, *Taras Towarzyski*, *Taras Towarzyski Balcony Session*, *TTB Session*, *COVIDEO*, *coVideo* i *Ogólnościatowe Koronalia Teatralne*.

koronakoncertów, niż byliśmy w stanie znieść. Zarówno zagranych w intymnej, planowo niedoskonałej formule „z sypialni do sypialni”, jak i produkcji realizowanych z rozmachem, z wykorzystaniem kosmicznych technologii (<https://wyborcza.pl>).

Jak zapewne zauważyliście ZPiT Strzecha nie zwalnia w czasie pandemii. Ostatnio dostaliśmy od nich pierwszy raciborski **KORONASONG!** Tego musicie posłuchać (<https://www.nasraciborz.pl>).

Pomysł spotkał się z pozytywnym odbiorem sąsiadów, którzy będą pierwszą publicznością **balcony session** (<https://poznan.wyborcza.pl>).

Korona filmy [t] Koronawirus zatrzymał przemysł filmowy. Ale czy cały? Nie, jest grupa twórców dokumentów i kina grozy na tyle zainspirowanych sytuacją, że nie czekają na koniec epidemii, tylko kręcą (<https://www.polityka.pl>).

Ostatnią wyodrębnioną przez nas grupą neologizmów związanych z pracą są określenia dotyczące szkolnictwa różnych szczebli. Wszystkich etapów kształcenia dotyczyły zapożyczenia: *edukacja hybrydowa* (ang. *hybrid education*) i *nauczanie hybrydowe* (ang. *hybrid teaching*), ze szkołą podstawową i średnią związane były: zapożyczenie *koronaszkoła* (ang. *corona school*), złożenia *koronalekcje* oraz *telekorepetycje*, a ze studiami – *koronastudia*. Zobrazujemy to wybranymi cytatami:

Chcielibyśmy też wiedzieć, czy będzie możliwa **edukacja hybrydowa**: trochę stacjonarna, trochę online w sytuacji zagrożenia epidemiologicznego i co będzie temu towarzyszyło z punktu widzenia obowiązku po stronie nauczyciela i po stronie rządu [...] (<https://wydarzenia.interia.pl>).

Nowe obostrzenia. **Nauczanie hybrydowe** w dwóch województwach [t] (<https://wiadomosci.wp.pl>).

Koronaszkoła, koronalekcje. Rzecznik praw dziecka apeluje do nauczycieli o podnoszenie ocen wszystkim (<https://polskatimes.pl>).

Telekorepetycje to nic innego, jak kontynuacja tradycyjnych form nauczania. Stanowi niejako ich rozwinięcie, ale już dostosowanych do nowych technik (<https://wupkrakow.praca.gov.pl>).

Jak w czasach **#koronastudiów** radzą sobie studenci prawa? Studentka 5 roku Wydziału Prawa i Administracji Uczelni Łazarskiego opowie m.in. o przebiegu

zając online, pisaniu pracy magisterskiej, śmiesznych sytuacjach online (<https://www.afera.com.pl>).

Wspomnijmy o jeszcze dwóch leksemach niemieszczących się w wymienionych w artykule grupach – nazwach osób: *koronadetektyw* ‘osoba zatrudniona do śledzenia kontaktów ludzi zakażonych koronawirusem SARS-CoV-2’ (def. wł.) i *koronaszwaczka* ‘wolontariuszka szyjąca maseczki ochronne’ (def. za: Włoskowicz 2020: 110). Zacytujmy fragmenty tekstów:

Skrytykował też system śledzenia kontaktów osób zakażonych. Zajmują się tym specjalne zespoły tak zwanych **koronadetektywów** (<https://www.radiolodz.pl>).

Upominki dla **#koronaszwaczek** [t] Drogie **#KoronaSzwaczki** dziękujemy za Wasze poświęcenie! Jesteśmy pełni podziwu dla Waszej pracy i organizacji całej akcji (<http://gminabraniewo.pl>).

Na koniec niniejszego przeglądu słownictwa związanego z pracą pozamedyczną w czasie pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 warto wspomnieć, że o normatywnie nieusankcjonowanym statusie wielu neologizmów świadczą ich wariantywność ortograficzna oraz opatrywanie ich metajęzykowymi sygnałami graficznymi (cudzysłów) lub werbalnymi (*tak zwany, tzw.*).

Przedstawiony zasób neologizmów z czasu pandemii dowodzi prawdziwości sformułowanego na wstępie stwierdzenia, że leksyka związana z pracą w tym okresie dotyczyła też innych niż służba zdrowia sfer działalności zawodowej. Okazało się jednak, że stopień zabarwienia emotywnego słownictwa omawianego w tym artykule różni się znacznie od analizowanego we wcześniejszym tekście. W bogatszym z oczywistych względów zbiorze określeń powstałych w związku z opieką medyczną wskazać można było nie tylko słownictwo neutralne – nominatywne, ale też liczne jednostki silnie nacechowane emocjonalnie i wartościujące, przede wszystkim ujemnie (przykładowo: *koronapsychiatryk* ‘szpital covidowy’, *covidownia* ‘oddział covidowy’, *keczupować* ‘szczepić przeciw koronawirusowi SARS-CoV-2’ czy liczne określenia szczepionek przeciw koronawirusowi, m.in. *syfionka*, *szczypawka*, *trupionka*, *zakrzep*). Tymczasem neologizmy dotyczące pracy pozamedycznej niezwykle rzadko były zabarwione ekspresywnie. Emocjonalne reakcje Polaków wywoływane strachem przed pandemią były bowiem kierowane – paradoksalnie – głównie w stronę tych, którzy zawodowo zajmowali się niesieniem pomocy chorym na COVID-19. Natomiast praca związana z działalnością polityczną, gospodarczą, artystyczną czy dydaktyczną nie budziła takich emocji jak zajęcie medyków, ponadto zaś, przynajmniej na początku pandemii, nie była tak eksponowana w mediach, co znalazło odzwierciedlenie na płaszczyźnie leksykalnej. Kreatywność językowa użytkowników

polszczyzny w znacznie większym stopniu ujawniła się zatem w słownictwie ekspresywnym, nie tylko zresztą dotyczącym pracy.

Rozwiązanie skrótów

ang. – angielskie

def. wł. – definicja własna

F – Facebook

not. – notuje

OJUW – Kłosińska K. (red.), b.r.w., Obserwatorium Językowe Uniwersytetu Warszawskiego *Najnowsze Słownictwo Polskie*, <https://nowewyrazy.uw.edu.pl> (dostęp 01.2021–09.2023).

OJUWn – Kłosińska K. (red.), b.r.w., Obserwatorium Językowe Uniwersytetu Warszawskiego, <https://obserwatoriumjezykowe.uw.edu.pl> (dostęp 01.2021–09.2023).

[t] – tytuł lub śródtytuł w tekście źródłowym

T – Twitter, dziś X

WSJP PAN – Żmigrodzki P. (red.), 2007–..., *Wielki słownik języka polskiego PAN*, <https://wsjp.pl> (dostęp 20.03.2025).

Bibliografia

Cierpich-Kozieł A., 2020, *Koronarzeczywistość – o nowych złożeniach z członem korona- w dobie pandemii*, „Język Polski”, z. 4, s. 102–117.

Piotrowicz-Krenc A., Witaszek-Samborska M., 2024a, *Koronapolszczyzna. Słownictwo czasów pandemii koronawirusa SARS-CoV-2*, Poznań.

Piotrowicz-Krenc A., Witaszek-Samborska M., 2024b, *Zapożyczenia angielskie w polszczyźnie czasów pandemii COVID-19*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza” XXXI(2), s. 289–313.

Piotrowicz-Krenc A., Witaszek-Samborska M., 2025, *Wizerunek pracy służby zdrowia czasu pandemii w świetle koronapolszczyzny*, [w:] *Miasto – przestrzeń zróżnicowana językowo, kulturowo i społecznie*, t. 10: *Praca w językowo-kulturowym obrazie miasta i wsi*, red. M. Świącicka, M. Peplińska, Bydgoszcz, s. 93–114.

Witalisz A., 2016, *Przewodnik po anglicyzmach w języku polskim*, Kraków.

Włoskowicz W., 2020, *Koronawirus jako problem językoznawstwa polonistycznego*, „Poradnik Językowy”, z. 7, s. 98–111.

Źródła internetowe

<https://orka.sejm.gov.pl> (dostęp 20.09.2023).

<https://sjp.pwn.pl> (dostęp 22.11.2023).

Kłosińska K. (red.), b.r.w., Obserwatorium Językowe Uniwersytetu Warszawskiego *Najnowsze Słownictwo Polskie*, <https://nowewyrazy.uw.edu.pl> (dostęp 01.2021–09.2023).

- Kłosińska K. (red.), b.r.w., Obserwatorium Językowe Uniwersytetu Warszawskiego, <https://obserwatoriumjezykowe.uw.edu.pl> (dostęp 01.2021–09.2023).
- Macmillan English Dictionary*, <https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british> (dostęp 01.2021–09.2023).
- Merriam-Webster: America's Most Trusted Dictionary*, <https://www.merriam-webster.com/> (dostęp 01.2021–09.2023).
- MoncoPL, monco.frazeo.pl (dostęp 01.2021–09.2023).
- Oxford Dictionary of English*, <https://www.oed.com/> (dostęp 01.2021–09.2023).
- The Coronavirus Corpus*, <https://www.english-corpora.org/corona> (dostęp 01.2021–09.2023).
- Urban Dictionary*, <https://www.urbandictionary.com> (dostęp 01.2021–09.2023).
- Żmigrodzki P. (red.), 2007–..., *Wielki słownik języka polskiego PAN*, <https://wsjp.pl> (dostęp 20.03.2025).

Streszczenie

Artykuł dotyczy neologizmów powstałych w czasie pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 związanych z pracą w zawodach pozamedycznych. Stanowi kontynuację wcześniejszych rozważań autorek na temat leksyki dotyczącej pracy służby zdrowia w tym okresie. Analizą objęto słownictwo i połączenia wyrazowe związane z działalnością polityczną, gospodarczą, artystyczną i dydaktyczną – te sfery życia zawodowego użytkownicy polszczyzny uwzględnili w językowej interpretacji koronawirusowej rzeczywistości. Zróżnicowane pod względem genetyczno-formalnym neologizmy mają przede wszystkim charakter nominatywny, w niewielkim stopniu zaś ekspresywny, co różni je od leksyki odnoszącej się do pracy służby zdrowia.

Non-medical work during the COVID-19 pandemic in the light of coronavirus Polish

Abstract

The article concerns neologisms created during the SARS-CoV-2 coronavirus pandemic related to work in non-medical professions. It is a continuation of the authors' earlier considerations on the lexicon related to the work of the health service during this period. The analysis covered vocabulary and word combinations related to political, economic, artistic and didactic activities – these spheres of professional life were taken into account by Polish users in the linguistic interpretation of the coronavirus reality. Neologisms, diverse in genetic and formal terms, are primarily nominative in nature, and to a small extent expressive, which distinguishes them from the lexicon related to the work of the health service.

Słowa kluczowe: neologizmy, pandemia koronawirusa SARS-CoV-2, pole tematyczne PRACA

Keywords: neologisms, SARS-CoV-2 coronavirus pandemic, thematic field WORK